

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת וירא תשפ"א

(שנה ה', גליון 168)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
18:02	17:23	16:10	ירושלים:
17:58	17:24	16:24	תל אביב:
17:59	17:22	16:14	חיפה:
18:02	17:26	16:28	באר שבע:

פרשת וירא התשפ"א

"עבודה עצמית - תכלית העבודה"

א. "וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עֲרֵי הַכֶּכֶר, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם, וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מֵתוֹךְ הַהֶפְכָּה, בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּהֶן לוֹט", (בראשית, יט' - כט').

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיִּגַּד לְאַבְרָהָם, לֵאמֹר, הֲנִי הַיְלָדָה מִלְכָּה גַם הוּא בְּנִים לְנַחֲרֹר אַחִיד. אֶת עוֹץ בְּכָרוֹ, וְאֶת בּוֹז אַחִיו, וְאֶת קְמוּאֵל אֲבִי אָרָם. וְאֶת כָּשֵׁד וְאֶת חִזּוֹ וְאֶת פְּלִדָּשׁ וְאֶת יִדְלָף וְאֶת בְּתוּאֵל. וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רַבְקָה, שְׁמֵנָה אֵלֶּה יְלָדָה מִלְכָּה, לְנַחֲרֹר אַחִי אַבְרָהָם. וּפִילְגֶשׁוּ, וּשְׁמָה רְאוּמָה, וַתֵּלֶד גַּם הוּא - אֶת טִבַּח וְאֶת גַּחַם וְאֶת תַּחֲשׁ וְאֶת מַעֲכָה", (בראשית, כב', כ' - כד').

ב. הנה, בעניין הצלתו של לוט מהפיכת סדום ועמורה, הנאמרת בפסוק (בראשית, יט' - כט'), "וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עֲרֵי הַכֶּכֶר, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם, וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מֵתוֹךְ הַהֶפְכָּה, בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּהֶן לוֹט", נחלקו רבותינו הראשונים כמלאכים נ"ע, מה טעם הצלתו.

ודעת הרמב"ן בזה:

"עניין הכתוב הזה, כי לוט נתחסד עם הצדיק, ללכת עמו, לשוט בארץ באשר ילך, והוא שנאמר (לעיל, יב' - ד'), 'וַיִּלְךְ אִתּוֹ לוֹט' -

כי לצוות שלו הלך¹,

ולכן היה לו זכות להצילו - בזכות אברהם,

כי בעבורו הוא גר בסדום, ולולי אברהם עודנו היה בחרן עם מולדתו,

ולא יתכן שתבוא אליו רעה בעבור אברהם - שיצא במצות קונו.

וגם זה היה העניין ששם אברהם נפשו בכפו, לרדוף המלכים בעבורו".

¹ היינו, להיות לו לחבר ולעזר.

ברם, דעת רש"י בזה :

"מהו זכירתו של אברהם על לוט,

נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם,

ושמע², שאמר אברהם במצרים על שרה (יב' - יט'), 'אֲחֹתִי הִיא',

ולא גָּלָה הדבר, שהיה חס עליו,

לפיכך, חס הקדוש ברוך הוא עליו".

ובדעת רש"י, נתקשה³ ה"סבא מסלבדקא" זיע"א :

"⁵ הנה, חלקו של אברהם אבינו, היה מידת החסד ...

וכל מי שזכה לראותו, התעלה בחסד, באופן יוצא מן הכלל, עד כדי מסירות נפש.

מאלו היה לוט, אשר לפי דברי הזוהר⁶, בתו היתה הנערה, שמסרה נפשה לתת

פרוסת לחם לעני, ונהרגה על ידי הסדומיים, במיתה משונה ואכזרית.

והנה, אף אחר שראה לוט מיתה משונה כזאת,

כשפגע באורחים בתוך העיר סדום, הפציר בהם מ-א-ו-ד⁷ לסור לביתו,

² לוט.

³ מרנא הג"ר נתן צבי פינקל זיע"א.

⁴ הביאו אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א, בספרו הקדוש "מכתב מאליהו", (ח"א, עמודים 115-116. ח"ג, עמודים 131-132).

⁵ לשונו הקדוש של אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א.

⁶ זה לשונו של ה"זוהר הקדוש" (בראשית, דף קו' ע"ב):

"דְּבַרְתִּיהָ דְלוֹט, יְהִבַת פְּתָא דְנִהְמָא לְחַד עֵנִיא,

יְדַעוּ בְּהָ, שְׁפוּהָ דּוּבְשָׂא, וְאוֹתְבוּהָ בְּרִישׁ אִיגְרָא, עַד דְּאָכְלוּהָ צְרַעִי".

ותרגום דבריו הקדושים:

שְׁבַת לוֹט, נְתַנָּה פֶת לְחָם לְעֵנִי אֶחָד,

יְדַעוּ בְּזֵה, וּמְרַחוּ אוֹתָהּ בְּדָבָשׁ וְהוֹשִׁיבוּהָ בְּרֵאשׁ הַגַּג, עַד שֶׁהֲצַרְעוֹת אָכְלוּ אוֹתָהּ.

ועוד, כשבאו אל ביתו, מסר נפשו, ⁹ עד הנקודה האחרונה ...

ואלמלא הוכו בסנורים, הרגוהו,

כי הרי לא בשביל עצמם חששו המלאכים.

כך היתה, מדרגתו בחסד.

והנה, הדבר תמוה, כתוב בסוף הפרשה ^{10 11}, 'וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם, וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מֵתוֹךְ הַהֶפְכָּה' -

נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע ¹², שאמר אברהם במצרים על שרה (יבי - יט'), אַחֲתִי הִיא, ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך, חס הקדוש ברוך הוא עליו ¹³,

והלא, זה דבר מופלא מאוד, שאדם גדול החסד במידה של מסירות נפש כזאת, לא תחשב לו כל זאת לכלום,

⁷ וכמאמר הכתוב (בראשית, יט' - ג'):

"וַיִּפְצַר בֶּם מֵאֵד, וַיִּסְרוּ אֵלָיו, וַיִּבְאוּ אֶל בֵּיתוֹ, וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה, וַיִּמְצוֹת אָפֶה, וַיֹּאכְלוּ."

⁸ "וכבר כתב הגר"א -

שכל מקום שנאמר 'מאד', המובן, למעלה מכל אפשרות ההשגה."

⁹ וכמאמר הפסוקים (בראשית, יט', ד' - יא'):

"טָרַם יִשְׁכְּבוּ, וְאֲנֹשֵׁי הָעִיר אֲנֹשֵׁי סֹדֵם, נִסְבּוּ עַל הַבַּיִת, מִנְעֵר וְעַד זִקּוֹן, כָּל הָעָם מִקְּצָה. וַיִּקְרְאוּ אֶל לוֹט, וַיֹּאמְרוּ לוֹ, אִיָּהּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה, הוֹצִיאָם אֵלֵינוּ וַנִּדְעָה אֹתָם. וַיֵּצֵא אֶלְהֵם לוֹט הַפְּתִיחַ, וְהִדְלִית סָגַר אַחֲרָיו. וַיֹּאמֶר, אֵל נָא אַחֵי תִרְעוּ. הִנֵּה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת, אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ, אוֹצִיאָה נָא אֹתָהֶן אֵלֵיכֶם, וַעֲשׂוּ לָהֶן פְּטוּב בְּעֵינֵיכֶם, רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל תַּעֲשׂוּ דָבָר, כִּי עַל כֵּן בָּאוּ בְּצַל קִרְתִּי. וַיֹּאמְרוּ גַם הַלָּא, וַיֹּאמְרוּ הָאָחִיד בָּא לְגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט, עֲתָה נִרְעֶ לָךְ מֵהֶם, וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מֵאֵד, וַיִּגְשׂוּ לְשִׁבְר הַדְּלִית. וַיִּשְׁלְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת יָדָם, וַיִּבְיִאוּ אֶת לוֹט אֶלְהֵם הַבַּיִתָּה, וְאֶת הַדְּלִית סָגְרוּ. וְאֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת הִכּוּ בַּסַּנְוִרִים, מִקְּטָן וְעַד גְּדוֹל, וַיִּלְאוּ לְמִצַּא הַפְּתַח."

¹⁰ היינו, הפרשה המדברת בעניין סדום ועמורה.

¹¹ בראשית, יט' - כט'.

¹² לוט.

¹³ רש"י, שם.

אלא, מה יחשב לו, כשנצרך לזכות -

שלא היה הגרוע במלשינים, למסור את דודו, שהיה גיסו ורבו, לרוצחים".

ג. וביאר בזה ¹⁴ ה"סבא מסלבודקא" זיע"א:

"¹⁵ רוב מעשי האדם, מידותיו, והנהגותיו, הם פרי חינוכו.

המושג 'חינוך', משמש כאן במובנו הרחב, וכולל, כל מה שהאדם לומד מסביבתו, וממגעו עם הבריות.

האדם מסתגל לסביבתו, ומחקה גם בלא יודעין - את אנשי סביבתו,

הכל משפיע עליו בלי הפסק,

רבותיו, חבריו, כל שאר הבריות שפוגש בהם בחייו היום יומיים,

וכן הספרים שהוא קורא, וכל אשר הוא רואה תחת השמש.

אומנם, אפשר לאדם, אם סביבתו טובה היא, לבוא בדרך לידי מעשים גדולים, וגם לידי 'צדקות' מצויינת,

ולפעמים, אף עד כדי מסירות נפש.

אבל -

מדרגה זאת, בהיותה מדרגה 'מחונכת', איננה משקפת את עצמותו האמיתית של האדם.

מדרגתו האמיתית, משתקפת, באותם המעשים הנובעים מתוך עצם פנימיותו, אשר שם הוא נלחם עם יצריו המיוחדים שלו,

ולא באותם המעשים אשר הורגל בהם -

או מחקה את האחרים ביודעין ובלא יודעין".

ועל פי האמור, ביאר ה"סבא מסלבודקא" זיע"א, את עניינו של לוט:

¹⁴ הובא ב"מכתב מאליהו", הנ"ל.

¹⁵ לשונו הקדוש של אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א.

לוט, היה בן ביתו של אברהם אע"ה,
מאברהם אע"ה, שאב לוט את כוח ההכנסת אורחים, ואת כוח הגמילות חסדים
שלו,
ומשכך, במידת ה"חסד", היה לוט "מחקה" את פעולותיו של דודו - גיסו ורבו.
באופן, שמעשיו, אינם מכוח עבודה עצמית שלו, כלל ועיקר.
ולפיכך, כאשר ביקש הקב"ה להציל את לוט,
היה הקב"ה צריך "לחפש" אצל לוט, מה הוא עשה והשיג בכוח ה"עבודה
העצמית" שלו "בלבד".
וזאת אשר מצא ה' יתברך -
שתיקתו בעניין שרה, "שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע ... ולא
גָלָה הדבר",
ורק מכוח זה, זכה להינצל.
ובהרחבת הדברים, ביאר ¹⁶ אדמו"ר הגרא"א דסלר זיע"א, וז"ל:
"ישנם אנשים, שמפזרים ממון הרבה לצדקה, וגם עושים כך בצנעה,
ואף על פי כן, במשאם ומתנם, הינם גנבים ורמאים.
ולכאורה, הדבר תמוה, הרי דברים אלו, שניהם, נוגעים לדיני ממונות,
ולמה מתנהגים כשורה באחד, ולא בשני?
ההסבר הוא -
משום שלמדו מסביבתם את מידת הצדקה, והורגלו בה,
אולם, את מידת הנאמנות, לא למדו.
והנה, עיקר ניסיונו הפנימי של לוט, היה, אהבת הבצע,
ובשבילה, לבסוף נפרד מאברהם, והלך לסדום -

¹⁶ בספרו "מכתב מאלהו", הנ"ל.

כמפורש בקרא (בראשית, יג' - י'), וַיִּנָּא אֶת כָּל כְּפַר הַיִּרְדֵּן, כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ וכו'.
וכשבאו למצרים, ושרה נלקחה לבית פרעה,
היה זה ניסיון גדול ללוט, כיוון שהיה בו מאהבת הבצע -
כי אילו היה רק רומז למצריים, במישרין או בעקיפין, שאברהם הוא בעלה, והיו
המצריים הורגים אותו -
הלא היה הוא, לוט, נשאר אחיה היחידי של שרה, והיה יכול לקוות, שכל
מתנותיו הגדולות של פרעה, אליו תבואנה.
כך בא יצרו המיוחד, לנסותו דווקא בזה, והוא עמד בניסיון, בכוחו הפנימי
העצמי.
בדבר הזה, שלא נתגלה לשום בריה שבעולם, אלא, לעיניו של הקב"ה לבדו,
מוצאים חז"ל את מדרגתו הפנימית, וזוהי זכותו".

ד. ויש לך לידע, שיסוד זה, כבר קדם ובא לעולם, זה יותר מ-ד' מאות שנה, על
ידי רבינו המהר"ל זיע"א מפראג, וכדלהלן.
דהנה, נתקשה¹⁷ רבינו המהר"ל זיע"א:

אחר שאנו יודעים¹⁸ ש"שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע", אם כן, היאך הצליח קין
להרוג את אחיו הבל,
והלא, הקריב הבל קרבן לכבודו של ה' יתברך,
ועוד, שהקב"ה קיבל את מנחתו, באהבה וברצון.
וביאר רבינו זיע"א, ביאור עצום ונפלא, אשר מדבר מעין היסוד המתבאר לעיל,
וז"ל:

"כי מה שהיה מקריב קרבן, לא היה זה מצד עצמו,
רק כאשר ראה הבל שקין היה מקריב קרבן, ואז נתעורר גם כן הבל להקריב,

¹⁷ דרשות המהר"ל, דרוש לשבת הגדול.

¹⁸ קהלת, ח' - ה'.

ולא היה מתעורר ומתאמץ מעצמו,
שלא היה הבל פונה אל המעשים הטובים מצד עצמו, ובלא כוונה עשה זה.
וזה דרך מי שאין מעשיו באמת ובכוונה, ואין ממש במעשה זה.
וקין, היה מתחיל להקריב, אף כי היה בעל יצר הרע,
מפני שכך דרך אנשים לא טובים, שסוברים שמחמת הקרבת קרבן, ירצה אל
השיי"ת, ומפני כך הקריב קרבן,
אבל, זבח רשעים כמו אלו תועבה,
ולא שעה אל מנחתו.
אבל הבל, אע"ג שלא היה עושה בכוונה, מכל מקום, ראוי לקבל הקרבן,
אבל שיהיה נקרא בכלל 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', דבר זה אינו, כי אין יסוד
למעשה זה,
כי כל יסוד, נבנה על עצמו, ולא נבנה על זולתו,
ומה שעשה הבל, לא נבנה על עצמו,
רק כאשר ראה קין מקריב, היה הבל גם כן מקריב,
לפיכך, מעשה כזה, אין לו יסוד, והוא הבל.
והכל נרמז בכתוב, שאמר ¹⁹ 'וְהִבֵּל הִבִּיא גַם הוּא' וגו', ולמה צריך לכתוב 'גם הוא',
אלא, לומר לך, כי לא היה כוונתו של הבל, רק מה שראה שקין היה מקריב -
היה הוא מקריב גם כן.
מעשה כזה, הוא בא ממי שמעשים שלו אין בהם ממש, ואין להם יסוד בעצמם.
ועל זה אמר שלמה בחכמתו ^{20 21}, 'וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֹמֵל וְאֶת כָּל כְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשָׂה
כִּי הִיא קִנְאֵת אִישׁ מְרֵעֵהוּ, גַּם זֶה הִבֵּל וְרַעוּת רוּחִי,

¹⁹ בראשית, ד' - ד'.

²⁰ קהלת, ד' - ד'.

²¹ והמעניין הוא, שהפסוק האמור לגבי הבל, נמצא בספר בראשית, פרק ד', פסוק ד'.

ופירוש זה -

כי ראיתי מעשה האדם, אשר האדם טורח בהם, ואת כל כשרון המעשה, כי היא קנאת איש מרעהו,

ועושה גם כן מעשה טוב, מצד הקנאה, לעשות כמו שעשה האחר,

ואינו עושה זה מכח התעוררות מעצמו,

ולכך, הוא הבל, כי אין יסוד למעשה זה ...

ואפשר, כי רמז 'גם זה הַבֵּל', שגם הַבֵּל עשה כך מכח קנאה, ונקרא 'הַבֵּל'."

ודבריו מתוקים וערבים, עד למאוד.

ה. ומדבר זה, חשש אברהם אע"ה עד למאוד, וכפי שכתב בסה"ק "מאור

ושמש" (פרשת "לך לך", ד"ה "ונראה"), וז"ל:

"והנה, יקשה לדרשת הגמרא (יומא כח' ע"ב)²², על מילת²³ דמשק, שדולה

ומשקה מתורת רבו לאחרים -

והפסוק האמור לגבי קנאת המעשים, נמצא בספר קהלת, פרק ד', פסוק ד'.

²² שם בגמרא:

"אליעזר עבד אברהם, זקן ויושב בישיבה היה,

שנאמר (בראשית, כד' - ב'), 'ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו, המושל בכל אשר לו'.

אמר רבי אליעזר, שמושל בתורת רבו ...

'דמשק אליעזר' -

אמר רבי אלעזר, שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים."

²³ בפרשת לך לך (בראשית, טו' - ב') נאמר:

"ויאמר אברהם, אֲדֹנָי יְהוִה מַה תַּתֶּן לִי, וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי, וְבֶן מְשֻׁק בֵּיתִי הוּא דְמִשְׁק אֱלִיעֶזֶר,"

ותירגם אונקלוס:

"ואמר אברהם, :: אלהים מה תתן לי, ואנא אזיל בלא ולד, ובר פרנסא הדין דבביתי, הוא דמשקא אֱלִיעֶזֶר,"

ומזה משמע, שהיה אליעזר מדמשק.

אם כן, לאיזה ענין הזכיר אברהם אבינו, בהתנצלותו לפני השי"ת, 'ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר',

כי לפי דרשת הגמרא, הוא דברי שבח לאליעזר,

ברם, התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל תירגם:

"ואמר אברהם, :: אלהים סגן ברכותא והבנת לי, וסגין אית קדמך למתן לי, ברם, מה הנניא אית לי - דאנא עביר מן עלמא בלא בנין, ואליעזר בר פננסת ביתי, דעל ידי אתעבידו לי ניסין בדרמשק, מסכי למירת יתי",

ומזה משמע, שלא היה אליעזר מדמשק, אלא, שנעשו על ידו ניסים לאברהם בדמשק.

וכתב בזה רש"י, ז"ל:

"לפי התרגום, מדמשק היה,

ולפי מדרש אגדה, שרדף המלכים עד דמשק,

ובגמרא שלנו, דרשו - נוטריקון, דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים."

אך בספורנו פירש, ז"ל:

"שהוא עבד בלתי נודע בשמו, אבל בשם עירו בלבד",

דהיינו, שהיה אליעזר מדמשק.

והנה, על הגמרא הנ"ל, נתקשה המהרש"א:

למה לא פירשה כפירוש התרגום, וכפשוטו "דמשק אליעזר" - אליעזר הבא מדמשק,

ותירץ:

שאליעזר היה כנעני -

דהנה, על הפסוק (בראשית, כד' - לט'), "ואמר אל אדני, אלי לא תלך האשה אחר",

כתב רש"י, ז"ל -

"אלי' כתיב. בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא עלה שיאמר לו אברהם לפנות אליו, להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך",

וכבר נתקלל כנען (בראשית, ט' - כה'), "ואמר ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו" -

ואילו דמשק היא בארם.

ועוד תירץ:

שלפי התרגום, היה צריך לומר "אליעזר מדמשק", ולא "דמשק אליעזר".

והיה די בְּאֶמְרוֹ, 'מה תתן לי, ובן משק ביתי הוא יורש אותי'.

על כן נראה -

שדברי חז"ל בגמרא הנ"ל, רמזו לנו, על ענין אחר, שצריך לידע ולהודיע לבני אדם
המחברים את עצמם לצדיקים,

שלא יִלְמְדוּ את עצמם, לעשות כתנועותיהם והנהגותיהם, כמצות אנשים
מלומדה,

היינו, מפני שהצדיק הוא עושה כך, יעשה הוא גם כן כמוהו,

כי זה הוא לא טוב מאד.

רק, שילמד לעשות כפי שכלו באמת לְאֵמְתוֹ, לעבוד את השי"ת בלב נכון.

וזה הוא שאמר אברהם אבינו, 'ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר', שדולה
ומשקה מתורת רבו לאחרים -

פירוש, שדולה ומשקה, שלומד אותם לעשות מצות אנשים מלומדה, לעשות מה
שרבו עושה,

וזה לא טוב.

והשיב לו השי"ת (בראשית, טו' - ד'), 'לא יירשך זה, כי אם אשר יצא ממעיך וגו'.

ועדיין, היה ירא אברהם, שגם יוצאי חלציו יעשו מצות אנשים מלומדה, בלא לב
נבון וחכם,

על כן, הוציא אותו החוצה, ואמר לו ספור הכוכבים,

'ויאמר לו כה יהיה זרעך' (בראשית, טו' - ה'), פירוש, דוגמת הכוכבים שהם
בעלי שכל. כדכתיב (דניאל, יב' - ג'), 'והמשכילים יזהירו' ²⁴ וגו',

והכוכבים, אינם מקבלים בהירות המאורות זה מזה, רק כל אחד הוא מאיר בפני
עצמו,

ועל כן, המאורות של הכוכבים אינם דומים זה לזה.

²⁴ "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

והַבְּטִיחוּ ה' יתברך, שכן יהיה זרעו,

שיעבדו את ה' יתברך כל אחד לפי שכלו, ולא יעשו מצות אנשים מלומדה, רק הכל באמת".

ו. ידועים ומפורסמים דבריו של ²⁵ה"זוהר הקדוש", שניסיונו של אברהם אע"ה בשעת העקיזה, היה, בכך שעשה מעשה המנוגד לתכונתו - "מידת החסד".

²⁵ בראשית, דף קיט' ע"ב.

וז"ל, שם:

"אלא, 'את אברהם', ודאי דבעי לאתקללא בדינא,

דקא אברהם לא הוה ביה דינא כלל מקדמת דנא, והשתא אתקליל מי"א באש"א,

ואברהם, לא הוה שלים עד השתא, דאתעטר למעבד דינא ולא תקנא ליה באתריה.

וכל יומיו לא הוה שלים, עד השתא דאתקליל מי"א באש"א, ואש"א במי"א,

ובגין כך, 'והאלהים נסה את אברהם', ולא את יצחק,

דאזמין אברהם לאתקללא בדינא, וכד עביד דא, עאל אש"א במי"א, ואשתלים דא עם דא,

ודא עביד דינא לאתקללא דא בדינא,

וכדין יצר הרע אתא לקטרגא עליה דאברהם, דלא אשתלים כדקא יאות, עד דיעביד דינא ביצחק,

דיצר הרע, 'אחר הדברים' איהו, ואתא לקטרגא.

ותרגום דבריו הקדושים, כך:

אלא, 'את אברהם', ודאי שרצה להפלל עם דין,

שהרי אברהם לא היה בו דין כלל מקדם לכן, וכאן נכללו מי"ם עם א"ש,

ואברהם, לא היה שלם עד עכשו, שהתעטר לעשות דין ולהתקינו במקומו.

וכל ימיו לא היה שלם, עד עכשו שנגלל מי"ם עם א"ש, וא"ש עם מי"ם,

ומשום כך, 'והאלהים נסה את אברהם', ולא את יצחק,

שהזמין אברהם להפלל עם דין, וכשעשה את זה, נכנס א"ש עם מי"ם, ונשלם זה עם זה,

וזה עושה הדין להפלל זה עם זה.

והנה, במאמר הכתוב (בראשית, כב' - א'), "וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי",
כתב רש"י הקדוש, וז"ל:

"יש מרבתינו אומרים ²⁶, אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג, ואומר -
מכל סעודה שעשה אברהם, לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד,
אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנו -

אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני, לא היה מעכב.

ויש אומרים ²⁷, אחר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג
שנה ולא מיחה,

אמר לו יצחק, באבר אחד אתה מניאני,

אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני, לא הייתי מעכב ²⁸."

וְאִזְ יֵצֵר הָרַע בְּאֵל לְקַטְרֵג עַל אַבְרָהָם, שְׁלֵא הַשְׁתַּלֵּם כְּרֹאמִי, עַד שִׁיעֲשֶׂה דִין בְּיִצְחָק,

שִׁיעֲרֵ הָרַע, הוּא 'אַחֵר הַדְּבָרִים', וְהוּא בְּאֵל לְקַטְרֵג.

²⁶ סנהדרין, פט' ע"ב.

²⁷ כנ"ל.

²⁸ וכדברי הביאור ה-ב' שהביא רש"י, כתב בהרחבת הדברים - התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל, וז"ל:

"וְהוּא בְּתֵר פִּתְגָמֵי הָאֵילָן, מִן דִּי נָצוּ יִצְחָק וְיִשְׁמַעֵאל,

יִשְׁמַעֵאל הוּא אָמַר, לִי חֲמָא לְמִירוֹת יֵת אַבָּא, דְּאָנָא בְּרִיה בּוֹכְרֵיָא,

וְיִצְחָק הוּא אָמַר, לִי חֲמִי לְמִירוֹת יֵת אַבָּא, דְּאָנָא בְּרִיה אֲנִתִּיה, וְאֲנִתְ בְּרִיה אֲמִתָּא דְּאִמִּי,

עֲנִי יִשְׁמַעֵאל, וְאָמַר, אָנָא זְכָאִי יֵתִיר מִנְךָ, דְּאָנָא אֲתַגְזְרִית לְתַלְסִירִי שְׁנִין, וְאִין הוּת צְבוּתִי לְמַעַכְבָּא, לֹא
הוּינָא מְסַר נְפְשִׁי לְאַתְגְזָרָא -

וְאֲנִתְ אֲתַגְזְרִית בְּרִי תַמְנֵיָא יוֹמִין, אִילוּ הוּא בְּךָ מְנַדְעָא, דְּלִמָּא לֹא הוּיֵת מְסַר נְפְשֵׁךָ לְאַתְגְזָרָא,

מְתִיב יִצְחָק, וְאָמַר, הָא נָא יוֹמֵיָא בְּרִי תַלְתִּין וְשִׁית שְׁנִין, וְאִילוּ בְעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכוּלֵי אַבְרָיִי, לֹא הוּיֵתִי
מְעַכְבֵּי,

מִן יָד אֲשַׁתְּמַעוּ פִּתְגָמִין הָאֵילָן קְדָם מְרִי עֵלְמָא,

והנה, להפירוש הראשון שבדברי רש"י, עיקר הניסיון, היה, אצל אברהם אע"ה, ולהפירוש השני שבדברי רש"י, עיקר הניסיון, היה, אצל יצחק אע"ה. ברם, להמתבאר בדברי ה"זוהר הקדוש", גם להפירוש השני שבדברי רש"י הקדוש, היה הדבר, ניסיון לאברהם אע"ה, כיוון ש"עצם" מה שהלך אברהם אע"ה בעצמו לכך, הוא הוא הניסיון - מחמת, שהלך לעשות מעשה המנוגד לתכונתו - "מידת החסד".

ז. ובעצם תכלית הניסיון, כתב הרמב"ן (בראשית, כב' - א'):
"עניין הניסיון, הוא, לדעתי, בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו, אם ירצה יעשה, ואם לא ירצה לא יעשה, יקרא 'ניסיון', מצד המנוסה. אבל המנסה יתברך, יצוה בו, להוציא הדבר מן הכוח אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב, לא שכר לב טוב בלבד. דע, כי ²⁹ יהי צַדִּיק בְּקֶחַךְ, כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו, וחפץ להצדיקו, יצוה אותו בניסיון, ולא יבחן את הרשעים, אשר לא ישמעו. והנה, כל הניסיונות שבתורה, לטובת המנוסה".
וכעין זה, ביאר ה"מצודות ציון", על הפסוק ³⁰, "נִתְּתָה לִירְאֵיךָ נֶס לְהַתְּנוֹסִים", וז"ל:
"מלשון 'נס', וְכִלְוִיָּס, והוא ענין הרמה והגבוהה, כנס הגבוהה",
והיינו:

וּמִן יַד מִימְרָא דִּי נְסִי יַת אַבְרָהָם, וְאִמְרָא לִיה אַבְרָהָם, וְאִמְרָא לִיה הָא נָא".

²⁹ תהילים, יא' - ה'.

³⁰ תהילים, ס' - ו'.

שתכלית הנס, הינה, לרומם ולהגביה את המנוסה.

והנה כתב ה"זוהר הקדוש"³¹, וז"ל:

"א-ח-ה-ע, בגרון,

ב-ו-מ-ף, בשפון,

ג-י-כ-ק, בחיך,

ד-ט-ל-נ-ת, בלישנא,

ז-ס-ש-ר-ץ, בשינים",

והיינו:

שישנם ה' מוצאות לאותיות התורה הקדושה,

וכל קבוצת אותיות, הם אותיות מתחלפות.

ולפי זה, נראה לבאר בסייעתא דשמיא:

שכאשר נאמר בפסוק, "וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם",

כביכול, כתוב, "וְהֶאֱלֹהִים נִשָּׂא³² אֶת אַבְרָהָם",

שפירושו, "רומם" את אברהם אע"ה, על ידי הניסיון³³, ונפלא.

ח. ידועה ומפורסמת קושייתו של ה"זוהר הקדוש"³⁴, וז"ל:

"הֲכֵא אֵיךְ לְאַסְתַּכְּלָא, וְהֶאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק מִבְּעֵי לֵיָהּ,

דְּהָא יִצְחָק בַּר תְּלִיתִין וְשִׁבְעַת שָׁנִין הָוָה, וְהָא אַבּוּי לָאוּ בַר עוֹנֵשָׁא דִּילֵיהּ הָוָה,

³¹ פרשת פנחס, דף רכח' ע"א, ברעיא מהימנא.

³² שכן, להכלל הנ"ל:

האות ס', מתחלפת עם האות ש',

והאות ה', מתחלפת עם האות א'.

³³ ואולי יש לדברים משמעות, בדברי רבינו אברהם אבן עזרא זיע"א (בראשית, כב' - א').

³⁴ בראשית, דף קיט' ע"ב.

דְּאֶלְמָלָא אָמַר יִצְחָק לֹא בְּעִינָא, לֹא אֶתְעַנֵּשׁ אָבוּי עָלֵיהּ,
מֵאִי טַעְמָא וְהֶאֱלֵהִים נֶסֶה אֶת אַבְרָהָם, וְלֹא כְּתִיב 'נֶסֶה אֶת יִצְחָק' " 35 .
ותירוּצוּ בזה, הוא, כפי שהובאו דבריו באות ו' :
שניסיונו של אברהם אע"ה בשעת העקידה, היה, בכך שעשה מעשה המנוגד
לתכונתו - "מידת החסד".
ובספר 36 37 "חכמת המצפון", הביא לדברי ספר 38 "חיי המוסר", שביאר עניין זה,
כדלהלן 39 :
דהנה, העולם טועים, בהבחנה דקה מן הדקה, שהבחנה גדולה היא, בביאור
המושג "מסירות נפש",
ישנם אנשים, שבחייהם לא נראה אותם מוסרים את עצמם על קיום התורה
והמצוות,
ברם, כאשר הם יגיעו לידי עניין של מצוות "יהרג, ואל יעבור", נראה אותם
מוסרים את עצמם בנקל.
ובאמת, כאשר נתבונן במעשיהם של אנשים אלו, נראה, שהתחלף אצלם המושג
"מסירות נפש" במושג "מסירות גוף",

35 ותרגום דבריו הקדושים, כך הוא:

כַּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְהֶאֱלֵהִים נֶסֶה אֶת אַבְרָהָם, 'אֶת יִצְחָק' הִיָּה צָרִיךְ (לכתוב),
שְׁהָרִי יִצְחָק הִיָּה בֶן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע, וְהָרִי אָבִיו לֹא הִיָּה בֶר עֲנֵשׁ שְׁלוֹ,
שְׂאֵלְמָלָא אָמַר יִצְחָק אִינִי רוֹצֶה, לֹא הִיָּה נְעַנֵּשׁ אָבִיו עָלָיו,
מֵה הַטַּעַם 'וְהֶאֱלֵהִים נֶסֶה אֶת אַבְרָהָם', וְלֹא כְּתוּב 'נֶסֶה אֶת יִצְחָק'.

36 לסבי מו"ר הגה"צ רבי משה איבגי שליט"א.

37 בראשית, חלק ב', מאמר שפּו', עמוד קלו'.

38 חלק ב', דף רלט'.

39 נכתב ע"פ קוצר דעותי, ובהתאם למהלך הדברים,
ו-ה' יתברך יצילנו משגיאות, ובתורתנו יראינו נפלאות.

שכן, את נפשם אינם מוסרים לצורך קיום התורה והמצוות, אך את גופם הינם מוסרים לצורך מיתה.

ומה שאין כן הדבר, אצל אברהם אע"ה, שידע והעריך את קיום המצוות,

בניסיון העקידה, היה עליו למסור את "נפשו" כפשוטו,

שכן, על ידי כך, לא יהיה לו "ממשיך", שיוכל להפיץ את תורתו ואת משנתו.

וממילא, שע"פ דברי ה"זוהר הקדוש" הנ"ל, אפשר:

שיצחק אע"ה, שהיה מידת הדין, והיה לו יותר קל הדבר למסור את גופו

לעקידה, כיוון ש"מידת הדין, מבינה את מהות הדין" -

נחשב אצלו הדבר, כ"מסירות גוף".

ברם, אצל אברהם אע"ה, שהיה הדבר מנוגד ומשולל אצלו מכל וכל -

ובנוסף, ידע שעל ידי כך לא יהיה לו "ממשיך" -

נחשב אצלו הדבר כ"מסירות נפש".

ט. והנה, במה שהיה הדבר קל יותר אצל יצחק אע"ה, אין הדבר מהווה גנאי כלפיו, כלל ועיקר,

שכן, אע"פ שכוח המסירות נפש ומעלותיו של אברהם אע"ה, כבר הושרשו אצלו מיום לידתו⁴⁰,

⁴⁰ כאשר כתב הרמב"ן (במדבר, כט' - יז'), שהמידות הרעות והטובות שבאדם, עוברים אצלו בירושה מאב לבן,

דהנה, על הפסוק (שם), "פן יש בכם, איש או אשה, או משפחה או שבט, אשר לבבו פנה היום מעם יהוה, אלהינו, ללקח לעבד את אלהי הגוים ההם, פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה",

כתב הרמב"ן, וז"ל:

"פן יש בכם שרש רע, שיפרח וישגה, ובימים הבאים - יוציא פרחים רעים, ויצמיח מרורות,

זזה, על אשר איננו פה עמנו היום" -

כי האב שרש, והבן נצר משרשיו יפרה.

והזכיר השרש, לומר, כי הוא יכול להביא באלה הדורות הבאים - שהשרש אשר ממנו יצמחו, הוא לפניו היום, והוא בא בברית ובאלה הזאת.

ואמר 'פְּרָה ראש', לרמוז, כי משרש מתוק - לא יצא מר,

וכל אשר לבבו שלם עם השם הנכבד, ולא הרהר כלל בע"ז, לא יוליד מודה בה,

ואל תקשה עלי בזה ... כי אמת הדבר, וסוד גדול, לא אוכל לפרש בו".

והנה, דעת רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא, פרשת נצבים, ג'), שכל הנשמות שעתידין להיבראות, היו בשעת כריתת הברית, שעליה הזהירם משה רע"ה "פֶּן יֵשׁ בְּכֶם" וכו', וכמאמרם ז"ל:

"אֶף הַדּוֹרוֹת הָעֵתִידִין לְבֹא, הֵיוּ שָׁם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה".

וכתב בזה רבינו ה"כ"י יקר", כעין יסודו של הרמב"ן, וז"ל:

"ונראה ... שבא ליתן טעם, למה יצטרך להשביע הבנים שעדיין לא נולדו,

על כן, אמר דרך משא ומתן, 'כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים' -

ושם היינו עבדים לפרעה, ויפדנו ה' משם, על מנת שנקבל עלינו מצות ה',

אבל בניכם אשר לא ישבו בארץ מצרים, ולא נפדו, יטענו, למה נקבל עלינו עול מצותיו, כי אותנו לא פדה ה',

על כן, אני צריך להביא את בניכם בברית.

ואם תאמרו, אם כן למה יצטרך להשביע אותנו, הלא דין יש לו יתברך עלינו, כי על מנת כן פדה אותנו.

על זה אמר, 'ואת אשר עברנו בקרב הגוים ... ותראו את שקוציהם' וגו' ... כי מצד שישבנו בארץ מצרים, לא היה צריך להשביענו, אבל מצד שראיתם שיקוצי הגוים אשר עברנו בתוכם, יש לחוש, 'פֶּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ או אשה' וגו' -

על כן צריך להשביעם.

ואם תאמרו, אם כן, הדרא קושיא לדוכתא, כי בשלמא אותנו הוצרך להשביענו, כי ראינו שיקוצי הגוים, ויש לחוש פן נלך אחריהם -

אבל בנינו, אשר לא ראו השיקוצים ההם, למה יזנו אחריהם.

על זה אמר, 'פֶּן יֵשׁ בְּכֶם, שורש פורה ראש ולענה' -

כי באמת, הבנים הנולדים מצד עצמם, אין בית מיחוש שילכו אחרי עבודה זרה, כי לא ראו אותה מעולם,

אבל יש לחוש, שמשורש נחש יצא צפע -

כי יכול להיות שאחד מכם נקט טינא בלבו, ומעשה אבות ירשו בניו -

מכל מקום, על ידי "תוספת אישית" בעבודת ה' שלו, הוא זכה לחדש בעצמו את
"מידת הגבורה" -

והיא היא שנתנה לו לקבל את הדברים, יותר מאברהם אע"ה, שלא היה מורגל
בכך.

ולפיכך:

כיוון שעמד אברהם אע"ה בניסיון שכזה, נחשב אצלו הדבר למעלה יתירה, שכן,
אין הדבר מובן לו בדעתו,
ואף על פי כן, קיימו.

אך מכל מקום, כיוון שאת "מסירות הגוף" עשה יצחק אע"ה, נקרא הדבר על
שמו בלבד -

"עקידת יצחק".

ועל פי המבואר במאמר זה, נוכל להשכיל ולהבין את הדברים יותר ויותר:

דעל ידי שהסכים יצחק אע"ה למעשה העקידה, היווה הדבר צער גדול ביותר
לאברהם אע"ה,

היאך בני מחמדי, אשר הבטיח לי ה' יתברך, שהוא וזרעו יהיו "משכילים"
בעבודת ה', ויחדשו את דרך העבודת ה' שלהם, ולא ינהגו ב"מצוות אנשים
מלומדה" -

הולך לעקידה ללא התנגדות -

והלא, בכך שהוא עושה בדיוק כמוני, בהליכה שכמוה ככניעה הגדולה ביותר עלי
אדמות -

הוא מגלה, שהוא "מחקה" אותי -

הוא מגלה, שהוא אינו עושה את הדבר על פי שיקול דעתו, ועל פי הנהגתו
האישית בלבד.

כי טבע הבן, נמשך אחר האב, כמו הענף שנמשך אחר השורש,

על כן, אני צריך להשביע גם הבנים על זה".

והיא היא "תכלית" ניסיון העקידה :

שהלך אברהם אע"ה "בשמחה" עצומה, למרות, שעל פי ראות עיניו, אין דברי ה'
יתברך מתקיימים בבנו מחמדו.

והנה, בסוף פרשתו (בראשית, כב', כ' - כד') מצינו :

"וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֵּגַד לְאַבְרָהָם, לֵאמֹר, הֲנִי הַיּוֹדֵה מְלָכָה גַם הוּא בָּנִים
לְנַחֲוֹר אַחִיךָ. אֵת עֹוֹץ בְּכֹרוֹ, וְאֵת בּוֹז אַחִיו, וְאֵת קְמוּאַל אָבִי אָרָם. וְאֵת פְּשֵׁד וְאֵת
חֲזוֹ וְאֵת פְּלִדֶשׁ וְאֵת יִדְלָף וְאֵת בְּתוּאַל. וּבְתוּאַל יָלַד אֶת רַבְקָה, שְׂמֹנֶה אֵלֶּה יִלְדָה
מְלָכָה, לְנַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם. וּפִילְגֶשׁוּ, וּשְׂמָה רְאוּמָה, וַתֵּלֶד גַּם הוּא - אֵת טַבַּח וְאֵת
גַּחַם וְאֵת תַּחַשׁ וְאֵת מַעֲכָה",

ופירש רש"י (פסוק כג'), וז"ל :

" וּבְתוּאַל יָלַד אֶת רַבְקָה' - כל היחוסין הללו, לא נכתבו, אלא, בשביל פסוק זה."

ולאור המבואר, נראה לבאר בכוונת רש"י :

שאע"פ שהיתה אמורה רבקה לנהוג כמעשיהם הרעים של בית אביה,

מכל מקום, "חידשה וסללה" לעצמה, דרך בעבודת ה' -

למרות, שיכלה להסתפק במידות הטובות שהיו מושרשות לה, שמחמתם רצה
אברהם אע"ה להשתדך עמם.

ל. מרגלא בפומיה דאדמו"ר הגר"מ שפירא זיע"א, את דבריו הקדושים של
הגה"ק רבי מנחם מנדל זיע"א מקוצק :

"אם אני - אני,

ואתה - אתה,

בגלל שאני - אתה,

ואתה - אני,

אז אני, לא אני,

ואתה, לא אתה.

אבל -

אם אני - אני,

ואתה - אתה,

בגלל שאני - אני,

ואתה - אתה,

אז אני, אני

ואתה, אתה".

דברים נעלים אלו, יש בהם מעין סיכום, לכל המבואר במאמר זה,
כיוון, שעל האדם, מוטל להיות "הוא - עצמו", ולא להיות "זולתו",
ורק כאשר הוא נהיה "הוא - עצמו", הוא זוכה להיות בר מעלה.
יתן ה' יתברך, ונזכה ל"תכלית העבודה - עבודה עצמית", כעבודתם של אברהם
אע"ה ויצחק אע"ה,
ועל ידי כך, נזכה להגיע לידי תיקון ושלימות נפשינו.

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

יוסף דהאן בן רחל

רפאל פנחס בן מרים רמו

משה בן אסתר

חיים נתן צבי בן שרה

מאיר בן נעמי

דב לוסטרניק בן אביבה

משה חיון בן כוכה

אפי בן קונפיטה

~~~

שושנה סולטנה בת מרים

איילה בת נעמי

אמירה בת נעמי

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

לזכרון עולם בהיכל ה'

הראשלי"צ הרב אליהו בקשי דורון בן טובה זצ"ל •

יצחק (ישראל) אוחנה בן מרים ז"ל •

יעיש זוביב בן מזל ז"ל •

ישראל אביטן בן סוזן ז"ל •

רפאל סיבוני בן גרסיה ז"ל •

~~~

ליליאן דיאמנטה בת עישה ע"ה •

רחל עמוס בת אסתרלייה ע"ה •

רבקה הרוש בת גרסיה ע"ה •

הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה •

אליס חוה עישה לוי בת גרסיה ע"ה •

מזל טוב סיגלר בת זוהרה ע"ה •

עזיזה שטרית בת אסתר ע"ה •

חנה בת ליליאן ע"ה •

קונפיטה בת דינה ע"ה •

חנה אילוז בת פרחח ע"ה •